

Іван Немченко

КАЛЯКА МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ

КАЛЯКА Микола Михайлович (19.12.1929 – м. Херсон) – укр. прозаїк, драматург, поет, перекладач, публіцист, критик, громад. діяч. Закінчив Херсонський судномеханічний технікум (1981). Працював журналістом у газетах Херсонщини («Наддніпрянська правда», «Судостроитель»). Член Спілки журналістів України (1964) та НСПУ (2002). Лауреат обласної літ. премії імені М.Куліша за книгу «Рукопис знайдено в каюті Ушакова» (2007). Друкується з 1956 р. Редактор газети «Судостроитель» (1961-1966), альманаху «Елінг» (№№ 1-7, 2002-2008). Випуск № 3 альманаху «Елінг» (2004) був присвячений 190-річчю від дня народження Шевченка (К. був автором усіх редакційних матеріалів про Кобзаря). К. традиційно бере активну участь у щорічних Шевченківських святах на Херсонщині та в інших регіонах України.

Шевченкові та його спадщині належить важливе місце в житті та літературній діяльності письменника: у багатьох мемуарах К. згадує про великий вплив на нього ще в дитячі роки творів з «Кобзаря», подарованого матір'ю (1934). Шевченківські мотиви проходять через весь доробок митця.

К. упорядкував і видав шевченкознавчі словники-довідники «Шевченко і Херсонщина» (1997; 2-е вид. - 1999), «Великі слова – велика сила: Крилаті слова Т.Г.Шевченка» (1999). У книзі «Шевченко і Херсонщина» К. заповнює відчутну прогалину у плані з'ясування Кобзаревих зв'язків з Херсонщиною (губерніальною – до початку ХХ ст. та обласною – з 1944 р.). Систематизується місцева літературна, мистецька, наукова, публіцистична Шевченкіана. Наводиться інформація за персоналіями, що стосується як видатних постатей (М.Аркас, М.Чернявський, Б.Грінченко, С.Русова, М.Жук, Остап Вишня, М.Куліш, А.Бучма, О.Довженко, О.Гончар, О.Бердник, С.Бондарчук та ін.), так і менш відомих діячів – пропагандистів Шевченка у Південній Наддніпрянщині. Ідеться про Шевченкові пам'ятники і меморіальні знаки в містах і селах Херсонщини (Херсон, Скадовськ, Станіслав тощо), про вшанування Кобзаря вузами й середніми навчальними закладами. К. приділяє увагу палацам культури, клубам, музеям, паркам, вулицям, пов'язаним з іменем Шевченка. Окреслюється шевченківський репертуар театральних, хорових, музичних колективів Херсонщини. Видання К. «Великі слова – велика сила: Крилаті слова Т.Г.Шевченка» розширює уявлення про афористичний аспект Кобзарєвої спадщини.

До постаті Шевченка як до символу українськості К. звертається в оповіданнях, картинах, спогадах. Стверджує думку, що ідеї Кобзаря, як і його портрети, книги, окремі твори, афоризми, – священні для нащадків і засвідчують живучість Шевченкового духу в співвітчизниках за різних епох. Такі апеляції до Кобзарєвого світу, до його заповітів-імперативів простежуються в діяльності капітана героїчного судна «Львів» В.Ушакова (художньо-мемуарний роман про часи Другої світової війни «Рукопис знайдено в каюті Ушакова», 1983-2003). Екіпаж цього корабля 1939 року отримав у дарунок від робітників та інтелігенції міста Львова портрет Шевченка і керувався в часи протистояння з ворогом Кобзарєвою спонукою «Борітеся – поборете!». Увесь роман перейнятий шевченківською атрибутикою на позначення присутності Кобзаря в українській сучасності (Школа імені Тараса Шевченка, теплохід «Тарас Шевченко», Парк імені Т.Шевченка в Одесі тощо).

Принагідно до шевченківської теми К. звертається в радіоновелі «Без тебе мені бракувало б повітря» (2007), створеній на основі давнішого однойменного нарису (1982). У ній крізь призму спогадів херсонської вчительки постає образ репресованого поета – продовжувача Шевченкової справи – М.Чернявського. Наводяться полум'яні апеляції діяча ХХ ст. до Кобзаря як вождя українства.

У нарисі «Гордість Херсонщини» з книги прози «Рукопис знайдено в каюті Ушакова» (2007) К. наводить епізод зустрічі в 60-х рр. ХХ ст. екіпажу херсонського судна «Юрій

Гагарін» з представниками профспілок Австралії. Учасниця цієї події юна австралійка Дора Пітчер прийшла до українських моряків з власною поезією. Вона широко турбується про стан української мови в Радянській Україні, захоплена оповідає про перебування в Канаді на відкритті першого на американському континенті пам'ятника Шевченкові. У відповідь моряк-херсонець Сергій Скоромчук подарував їй від імені екіпажу книгу творів Кобзаря 1952 року видання. До цієї ж прозової збірки увійшов нарис «Я мить чудову пам'ятаю», де згадується знаменна подія – поява в 1859 році в Лейпцигу нелегального видання «Новые стихотворения А.Пушкина и Т.Шевченко», в якому під однією обкладинкою сусідять твори двох великих поетів Росії та України.

Нарис «Слово народне» (1990) К. аплікує Шевченковими рядками, а в розвідці «Вийду я тихенько на дорогу...»: До 185 річчя від дня народження М.Лермонтова» (1999) приділяє увагу Кобзаревим оцінкам творчості опального російського поета.

У ряді публікацій К. веде мову про сучасників і наступників Кобзаря через призму сприйняття ними Шевченкового світу. Шевченкознавчі елементи присутні в статтях К. «На півночі дикій», «Збуджені херсонським степом. Незвичайна знахідка», «Я пам'ятник воздвиг...»: Історія одного вірша», що репрезентовані в книзі «Портрет на замовлення», Зокрема розвідка «Збуджені херсонським степом. Незвичайна знахідка» присвячена літературній династії Тулубів, що безпосередньо пов'язана з Херсонщиною і Кобзарем: йдеться про О.Д.Тулуба як діяча Кирило-Мефодіївського товариства та Шевченкового однодумця, про його сина - поета П.О.Тулуба, що переклав 15 творів з «Кобзаря», та онуку – письменницю З.П.Тулуб як авторку роману «В степу безкраім за Уралом» - про період заслання Шевченка.

Тв.: Шевченко і Херсонщина: Історія, люди, долі.- Херсон, 1997; 2-е вид. – 1999; Великі слова – велика сила: Крилаті слова Т.Г.Шевченка.- Херсон, 1999; Портрет на замовлення.- Херсон,2000; Рукопис знайдено в каюті Ушакова.- Херсон, 2007.

Літ.: Володимиров Л. На здобуття премії // Судостроитель. - 1997. - № 19; Яіцький А. Шевченко і Херсонщина // Літ. Україна.- 1999.- 18 березня; Рудницький Г. З Наддніпрянського краю // Кримська світлиця. - 2002. - 17 травня; Волкова В. Маємо нове видання // Літ. Україна.- 2004.- 19 лютого; Письменники України.- К.,2006; Брусилова А. Письменники поповнили лави лауреатів // Голос України.- 2008.- 26 лютого; Немченко І. Шевченкова офіра.- Херсон,2008.

Немченко, І.В. Каляка Микола Михайлович / І.Немченко // Шевченківська енциклопедія : у 6 томах. – К., 2013.- Т.3. - С.244